

LO CRIT D'ESPANYA

SETMANARI CARLISTA ILUSTRAT

PREUS DE SUSCRIPCIO:

EN BARCELONA: trimestre.....1 pesseta
 FORA: idem.....1'25 "

ULTRAMAR Y EXTRANJER
 trimestre2'50 pesseta

— Número solt: 5 céntims —

ADMINISTRACIÓ:

EN LA BIBLIOTECA TRADICIONALISTA
 Ronda Universitat n.º 14

APARTAT DE CORREUS, N.º 147
 ahont se dirigirà tota la correspondencia

— Número atrasat: 10 céntims —

lil. Barcelonesa. S. Pau. 56.

MATUTA

Jo que ja tenia los carros carregats y á punt de
 passar... ara tórnat á arreglà ab aquells...

LA SETMANA

ARRIBÁ per fi lo día 1.er de Maig.
Los obrers de totas las industrias omplían los carrers més céntrichs.

Los tramvías s' adheriren á la manifestació deixant de fer mal de cap als transeunts.

Lo cel, lliure de nuvols per haberse tal volta declarat en *huelga*, ensenyaba més hermós que may l' astre del día com si compregués que molts necessitavan de sos daurats raigs pera tornarse *caps calents*.

Y pera que ni una sola nota discordant interrumpís la magnificencia que desplegava al naixer lo primer día del mes de las flors, los aucellets que 'n días ordinaris no tenen reparo en despendrer de sos cossos la mateixa substancia que feu tornar cego á Tobías y que deslluheix molts sombreros, se contentaren solsa-ment, posats en lo brancatje dels arbres de la Rambla, ab armonisar ab sos alegres cants la manifestació de las vuyt horas, que no pogué ésser en aquell día més pacífica.

*•

Tothom creya terminada la *huelga* al acabar de morir-se lo dijous. No vulgué Deu que fos aixís, ni molt menos los anarquistas.

Amanesqué 'l divendres nuvulós com cara de conservador; lo vent tancava extrepitosament las portas com volguent acostumar á nostres orelles á no fer cas dels tiros y canonadas, y á pesar de ploure en abundancia, los obrers passejavan uns per la Rambla, se reunían altres en la plassa de Tetuán, ahont xiularen á la autoritat representada á dalt de á caball per los guardias civils, donant motiu á que molts creguessin que la tarde del 2 de Maig havia d' ésser fatal per los burgesos.

*•

Entretant corrian de boca en boca las noticias més absurdas.

A lo millor se topaba un ab qualsevol que li deya poch més ó menos:

—¡Aixó es horrible!

—¿Qué passa?

—Me acaban de dir que la riera de 'n Malla está plena de dinamita. Sols al pensarhi m' esparvero.

Bolas de aquest calibre fabricadas per la gent pesimista ne rodaren á dotzenas.

*•

La plassa de Catalunya es sens dupte la més gran y la única que té un safreig en son centro.

En aquesta plassa y no en la de toros hi tingueren lloch las escenas que esporuguien á Barcelona en massa.

No puch dir quína hora senyalava 'l rellotje del ferrocarril de Sarriá per haber tingut sempre 'ls ulls fixos en la inmensa multitud de manifestants que contemplavan als guardias civils.

De tant en tant alguna pedra describía per l' espay una figura parabólica, anant á fer blanch en *el tricordio d' un civil*.

Aixó y xiulets prolongats y carreras de curiosos y de manifestants duraren molt rato.

Alló era un *flujo y refluxo* de camas socialistas.

*•

De prompte sonaren unas quantas detonacions y en la plassa de Catalunya sols hi quedaren los arbres y los guardias civils.

Lo castell de Montjuich deixá sentir llavors sos ronchs gemechs; la caballería sortí dels quartels donant cargas á tot bitxo vivent, se publicá la ley marcial y quedá l' ordre restablert.

Era ja fosch.

*•

A tot aixó quedá reduhida la gran manifestació socialista en Barcelona.

A fer exhibir los soldats y á ésser causa de que los corresponsals de periódichs extrangers pintin aquestos successos ab horripilants colors.

¿Se pintarán los obrers las vuyt horas?

Es molt probable.

FLORDELÍS.

LA ESPANYA LLIBERAL

Es Espanya un encantat país hont las ditxas brotan desd' un al altre costat; y per totas parts rebrotan gèrmens de prosperitat!

Lo Comers potent fulgura ab llum qu' al del sol confón; l' Industria es font de ventura; y la nostra agricultura te per mercat... tot lo món!

Nostras lleys son cobdiciadas; nostras naus van atestadas y ab sos pals los ports erisan de tots cantons; y 's cotisan nostras valores á trompadas.

Es lo govern... millonari! son crédito... extraordinari! progressém... ni se sab cóm; tenim que véssa l' erari y mes barcos que tothóm.

Es per tots igual la ley que may lo favor traspasa de l' encopetada grey; y p' els mateix rasés passa desde... *el zapatero al Rey!*

Tenim mes qu' altrás nacions, carreteres;.. y é trompons ferro carrils y canals, y contém los generals, no per milers... per milions!

Tenim Cuba!.. un criadero, d' or, com no n' hi hagi potsé un átria; sols que hi va cada embustero que... equivoca 'l derrotero quan ve á portarlo á la pátria.

Y com qu' es recte en excés aquell qu' ha de castigarlo, de prompte, 's forma procés, cridan dos cops: já agafarlo!, y ja no se 'n parla mes.

Com l' industria va cansada, al ministre no li agrada amohinarla tant... es clá...

prou que te feyna sobrada
ab lo qu' ha de badallá.

Qu' un grós navío d' alt pont,
y un bot, s' han de construí...
ell sí que prompte ho compón,
fan lo navío á Tolón
y lo bot lo fan aquí.

Y *aixís*, sí 'ls dém cantitats,
ells, barcos, que valen mes;
y *aixís* quedan enganyats,
y *aixís* los nostres obrers
poden dormir descansats.

Per xó Espanya segueix sent
la nació que mes enveja
causa en lo vell continent;
la que ab mes orgull ondeja
son barrat penó en lo vent.

Per xó 'ls partits admirats,
no deixan jamay de vista
tal doll de felicitats...
per xó 'ls del partit carlista
estém tan... esparverats;

Perque son los lliberals
los únichs bons espanyols;
y 'ls ferán per gracias tals,
un arch de triunfo... d' ofals
y un mausolí d' ulls de...

COLS.

LO VIATJE DEL MARQUÉS DE CERRALBO

EN TORTOSA

Tant havia sentit á parlar de la capital de la Andalusia catalana, tant enterat estava de lo arrelada que está la causa carlista en aquella lleal comarca, tan sabia lo que son y lo que valen los tortosins, que vaig empèndrer ab verdadera il·lusió lo viatge á Tortosa, acompanyant al digne Delegat de Don Carlos.

Quan en la vigilia de la martxa estabam reunits en l'hotel de París de Tarragona, ab la comissió que s' adelantá á rébrens hasta la mencionada capital, lo senyor de Cerralbo preguntá als tortosins:

—¿Qué tal? ¿Será important la recepció de Tortosa?

A lo que contestá ab gran aplom lo meu distingit amich senyor Tallada:

—Al andén hi caben més de tres mil carlistas. Nosaltres pensém omplenarlo.

Al sentir aixó vaig pensar y dir entre mí mateix: per algo anomenarán Andalusia á Tortosa. Vaja, 3000 carlistas y solament en un andén..... deurá ser una andalussada. Soch franch y clá com á bon catalá. Dispensim lo meu amich Tallada si no vaig posar fé de moment á las sevas paraulas.

Lo día següent, á las nou, empeníam la marxa vers á Tortosa.

—Aném á casa nostra,—deya un tortosí.

—¡Ah! Allí no hi regna ningú més que Don Carlos,—contestaba un segon.

—¡Cóm no! Si 'l ser carlista está de moda á la ciutat histórica de la Santa Cinta y del famós Códich civil, glorias las dos de nostra patria.

Y aixís per l' istil anavan enrahonat y discurrint los meus companys de viatge, no obstant las incomoditats d' un cotxe de primera classe, que degué ser ben se-

gur lo modelo de que 's serví l' industria pera construhir vehículs adossats á una locomotora.

Jo, entre tant, contestaba á tot quan deyan y pensaba já véurer qué será!

Encare no éram á mitj camí, y quan comensaban á entrar en la comarca de Tortosa, fecunda y exuberant com ella sola, hermosa y engalanada com las poéticas de Andalusia y fins de Suissa, vejérem que en totas las estacions s' agregaban á nostra companyia numerosos tortosins vestint calsa curta, jaqueta y camisa blanca, trajo típich del país, tots ells braus y ben plantats montanyesos, qual estatura sería molt aprofitable pera una esquadra de gastadors.

Lo tren s' anava omplenant; l' entussiasme creixía y l' hora de la recepció s' acostava.

A un kilómetro ans d' arribar á Tortosa vaig notar que en totas las casas, que eran moltas, immediatas á la línea, estaban molt concurregudas, haventhi gran número de personas que saludavan als passatjers fent entussiasmas demostracions.

Aprop de Tortosa vaig sortir á la finestra y vegí una negró de gent formant una inmensa multitud, qual comensament y fi era impossible ovirar.

Arribá lo tren á l' estació y..... ¡allí fué Troya! Ho confesso ingenuament. En Tallada s' havia equivocat. Allí no hi havia 3 000 personas. ¡Que té que véurer! Allí n' hi havia més de 6.000. La premsa de tots colors no 'm deixarà mentir.

No cal dir, ni mentar siquiera, las escenas que allí 's dessarrollaren.

Una tempestat d' aplausos y viscas aixordaba l' espay y lo marqués de Cerralbo y companyia no tocavan á terra. La multitud s' empenyía, se disputaban pam á pam lo terreno pera saludar al Marqués, y algunas vidrieras romperen las onadas de gent que 's precipitava pera sortir á fora de la estació.

Al deixar l' andén vejerem una segona edició de lo que passá dintre del mateix. Los que no tingueren lloch se quedaren fora, y es clar, al rebre al Marqués, repetiren las expressadas demostracions.

Elegants senyoretas,—á Tortosa la meytat més bella del género humá está representada digna y abundantment,—s' adherían al entussiasme dels tortosins desde las finestras de la estació.

De l' andén á la ciutat fou una verdadera professó.

Personatjes de tots los colors polítichs y de la situació han visitat á Tortosa diferentas vegadas; però may han estat tan espléndidament rebuts com nostre digne amich lo president dels Círculs carlistas.

Es poch menys que impossible donar compte de la recepció de que fou objecte lo Marqués, no solament á casa seva, sino també en lo Círcul, que visitá per la tarde.

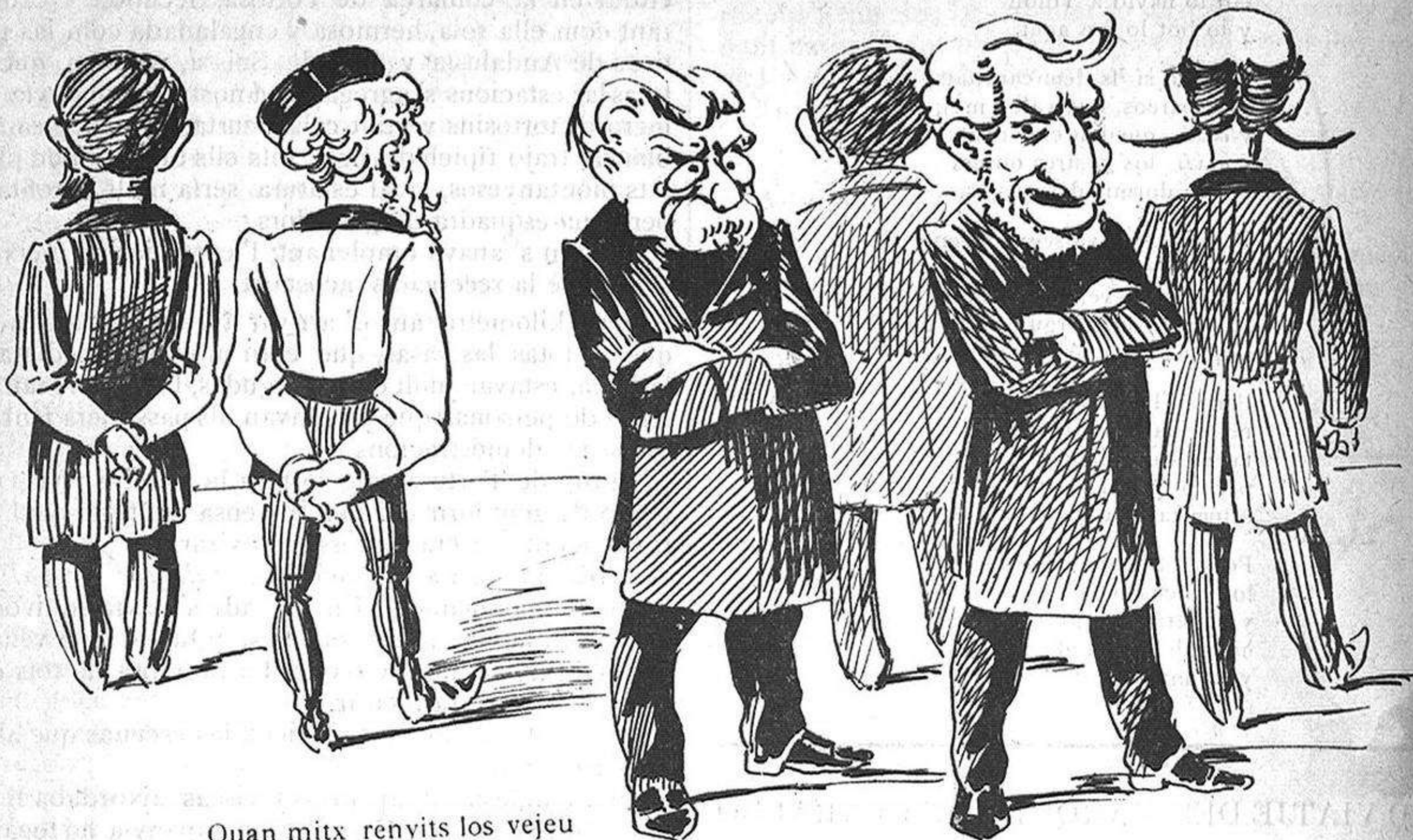
En aquestos punts com en Tortosa tota pogué passar revista d' un exércit tan numerós com valent, tan entussiasma com lo primer.

Molt havíam vist en totas aquestas manifestacions; però faltaba lo millor.

Lo día mateix de la arribada se celebrá per la nit en los salons del Círcul un banquet; però ¡quín banquet! Allí s' assentaren lo bó y millor de la població. Títuls nobles y académichs, militars y pagesos d' aquells del Maestrazgo, cada un dels quals val per mitja dotzena dels d' altres regions.

Lo cubert fou de 50 ralets, y no hi hagué prou lloch pera contentar á tothom que volía assistirhi.

CONSELL AL POBLE

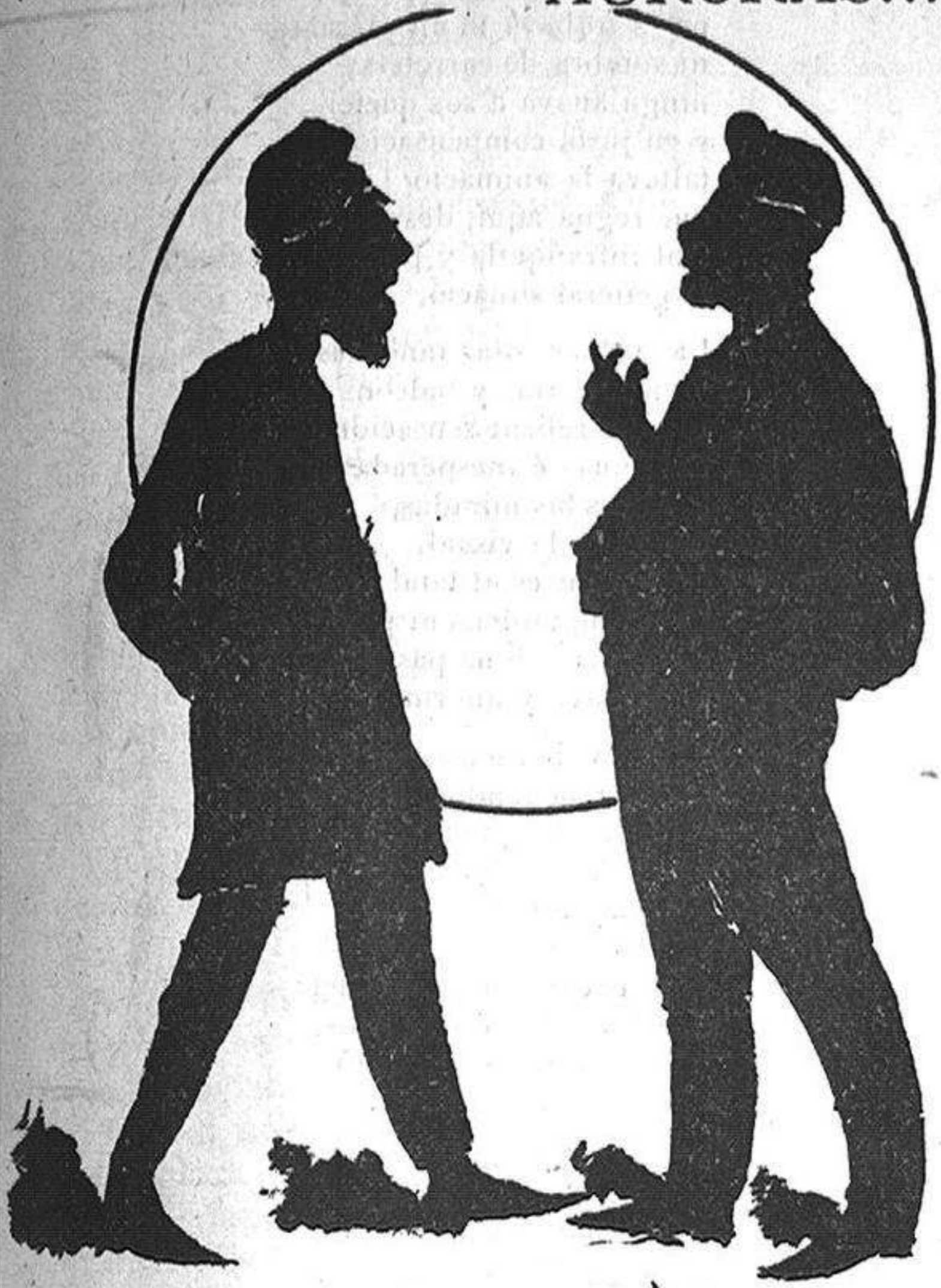

Quan mitx renyits los vejeu
creyeume no os ne fiého.

Pero dantse 'l gran abrás,
llavors... no os ne fiého pas.

AURORAS... LLIBERALS

—Qu' esperas per' anar á treballar?
—Jo?... Que á la tenda no 'm fiin.

Com la nostra lley, Ginés,
en lo mon cap més ne trobas;
cridas, cremas, matas, robas,
y per' xò ningú 't fa rés:

—No ha sigut rés...
tornemsen á casa;

Jo que 'm creya que ja tot cremaria...
No 'n passarem pas ni un purrò.

Aquest es lo soch sagrat
que ho deix tot purificat.

Ferreries Pinares
70

—Lo robo no es una industria
com las otras?... ¡Embusteros!

Dels br'ndis no m' en ocuparé perque vostés ja 'ls suposarán tenint en compte l' entussiasme dels tortosins. Fou un acte, en una paraula, lluhidíssim. La casa del Circul estava engalanada ab gust, y una orquesta amenisá 'l banquet.

Lo día següent se celebrá la vetllada. Los carlistas de Tortosa no pogueren trobar cap local pera reunirsi tots los correligionaris. Entre 'ls molts que hi há allí, esculliren per fi 'l Teatro Principal.

Hi caben moltes mil personas. Nosaltres ferem doblar lo número y..... encare no hi entraren tots los que ho desitjaban.

Las senyoras y senyoretas hi estigueren representadas, ocupant los palcos del primer pis. Los seus trajos, deslumbradors, feyan hermós *pendant* ab los adornos del coliseo.

—*Non plus ultra*,—digué un amich meu.—Fora d' aquí no hi ha res que s' hi sembli.

Y tenia rahó, perque la vetllada fou un verdader *colmo*.

Colmo per la concurrencia; *colmo* per los discursos que 's pronunciaren y poesias que 's llegiren; *colmo* per tot, perque tot estava á gran altura.

Durant nostre estancia en Tortosa 'm vaig cansar de debó. Y no ho feren precisament aquelles pedras del Ebro que forman lo paviment dels carrers (perque han de saber vostés que en la ciutat que besa 'l riu més caudalós de Catalunya no hi há *tarugos*), sino 'l moviment continuo carlista que 's notava per tot y á totes horas.

Lo senyor Marqués de Cerralbo fou obsequiat per totes las classes d' aquella distingida societat. Y no cito noms perque ocuparian molt espay y además la memoria es molt flaca pera recordarlos tots.

Temps y espay voldria jo pera parlar de Tortosa; de la seva histórica Catedral y dels monuments que atessora; de las ricas tradicions que conta, de las que s' ha fet eco ab un acert inimitable lo digne canonje doctoral O'Callaghan, á qui desde aquest lloch manifesto 'l meu agrahiment per las atencions que d' ell tinch rebudas; de las bellesas que guarda; dels seus valents carlistas, de lo que es una bona mostra lo simpátich y aguerrit Ferrer de Ulldecona, home que es de cor y de la talla de Viriato.

Voldria..... ¡qué se jo! però 'm veig obligat á fer punt final.

Ans dech fer constar que tantas y tan notables festas debían tenir un epílogo que las coronés la obra. Ho fou verdaderament la despedida, de la que dihent que fou semblant á l'arribada, está dit tot.

La visita del Marqués de Cerralbo á Tortosa pot considerarse com una *aurora* que indica la próxima restauració de nostra patria.

EQUIS.

¡¡¡JA ERA HORA!!!

Trist aspecte presentava
la nostra comtal ciutat
estant tot paralisat
mentres la *cosa* durava,
la veritat, ja cansava
tal malestar general,
per xó va ser natural
qu' amengités tanta constancia
disminuhint la importancia
primitiva y esencial.

La major part de carrers
semblavan desert paratje,
no 's trobava ni un carruatje
ni sombra de carreters;
ningú anava á sos quefers,
y en justa compensació,
faltava la animació
que regna aquí, desusada,
fent intranquila y pesada
la general situació.

Las portas totes tancadas
y en finestras y balcon
tothom rebent sensacions
continuas é inesperadas,
fatídicas las miradas,
temorosa la visual,
tot, en un estat fatal
qu' induptablement probava
que á Barcelona passava
algo grave y anormal.

Aquellas hermosas nenas
que per la rambla 's passeijan
y las raspas que festeijan
ab soldats de totes menas,
aquellas tendres escenas
de ninyeras y baylets,
aquells cants dels aucellets
á la Rambla dels Estudis,
y 'ls armoniosos preludis
de filarmónichs ceguets;

fins aquellas fasmías
que fan l'os á las floristas
y 'ls *sabis* memorialistas
qu' escriuhen mil tonterías
y 'ls camálchs y 'ls tramvías
y aquell enredo tan gran.....
semblava que per encant
va fugir en un moment,
tots nos creyam francament
qu'estavam en Dijous Sant!

Tal estat insostenible
havía de tenir fi,
no 's podía pas seguir
d' aquell modo tan terrible,
y era encar molt més sensible
en aquellas ocasions
l' escasés de provisions
qu' en tot arreu se sentía
aumentant l' algarabía
de penas y confusions.

A poch á poch s' ha tornat
á la animació d' avans,
perque vaija, fé 'ls gegants
es qui diu fé un disbarat,
Barcelona ha recobrat
ja son aspecte ordinari,
no s' hi troba, no, á faltarhi
ni 'l gomós, ni la florista,
ni la raspa que 's conquista,
ni un tramvia, ni un canari.

Sí senyors, sí, ja era hora
de tornar tot al seu punt
formant lo clássich conjunt
d' armonía encantadora,
la classe treballadora
sab de sempre y de segú
que en un moment oportú
li apretan més la morralla;
lo poble que paga y calla
ja no 's mata per ningú.

BERNAT XINXOLA.

CRIDORIAS

La *huelga*.

Aquest y cap més altre, es lo tema obligat de totes las conversacions del mon civilisat.

Perque la *huelga* no es patrimoni exclusiu á un poble, sino de tots los que esculpiren en la bandera nacional lo nom de llibertat.

Fins are s' ha dit y predicat que 'l poble debia ser lliure del tot; que debian tenir igual drets los que proclaman la veritat y los partidaris de las monstruositats més enormes; los que pensan ab lo cap y los que pensan ab los peus.

Aquesta *doctrina* s' ha inoculat per espay de més de cinquanta anys al poble.

A aquest se l' hi ha dit que era *soberano*.

Fins are se 'n reya; però avuy s' ho ha cregut y vol lo que tots los soberans, governar.

¡Qué extrany, donchs, que pera sortir ab la seva se declare en *huelga* y amenassi als seus deutors!

.

Lo que á mi me extranya es que 'l govern y molts burguesos se pasmen del *sesgo* que va prenent la qüestió social.

¡Com si no fos una conseqüència molt natural y més lògica!

Han criat corbs y are s' extranyen de que vulguen treurelshi 'ls ulls.

Y no 's cregue ningú que tracti de corbs als obres. Lluny de mi aixó.

Jo no 'm refereixo als pobres trevalladors á qui explota certa classe de la societat; faig referencia als elements socialista y anarquista que son l' ànima de aquest moviment que s' observa en l' actualitat á Europa.

Dintre de la legalitat hi cap tothom, digué un jorn la revolució.

Y 'ls anarquistas y socialistas responen are ab molta rahó:

—Si tenim cabuda dintre de la legalitat, ¿per qué no hem de tenir un lloch en la taula del pressupost? ¿Per qué nosaltres, que som los explotats, no hem de ser explotadors? ¿Per qué no hem de ser soberans?

.

Y aném á fer cridorias y no á filosofar, feyna que no es d' aquesta secció.

Lo dijous passat fou una gran festa pera 'ls obrers. Barcelona tencá las portas dels establiments; las ximeneyas no fumaban; cotxes no n' hi había, ¡tothom anava á peul!

¿Quin sant se celebraba? dirán vostés.

Segons se declará en lo conciliábul del Tívoli, la festa se feya en honra, llahor y gloria de *Nostre senyora de las vuyt horas, verge y mártir de la classe trevalladora*.

Lo poble pagá del temps antich quan renegá de Deu, adorá á una *seba* ó altre qualsevol vegetal.

Lo socialisme d' avuy j' ha inventat una nova Dulcinea.

Y li presta culto.

Cada loco con su tema.

.

La manifestació obrera que visitá al senyor Antúnez fentli entrega d' un Memorial pera que 'l presentés al

Govern, fou verdaderament pacífica y fins á cert punt digne d' aplauso.

Peró per la tarde del mateix día en que tingué lloch aquella, un altre manifestació cantaba per los carrers y plassas lo següent estribillo:

¡Visca l' anarquía;
visca la llibertat;
atrás la burgesía,
atrás, atrás, atrás!

Y aixó, naturalment, comensá á fer mal d' ulls al Govern.

La cosa, donchs, no anaba ja tan pacífica com molts esperaban.

Peró lo día següent, á la plassa de Tetuan y á la de Catalunya, la Guardia civil de caball empaytá á cops de sabre als *huelguistas*.

Ab aquest motiu,—lo que 's més trist,—hi hagué que lamentar algunas desgracias.

Donant lloch á que un periódich mitj de la situació exclamés ab certa ironía:

«.....el *benemérito* cuerpo de la Guardia civil cargó contra los *pacíficos* obreros, hiriendo á algunos.»

.

La *huelga* ha tingut las sevas notas cómicas, á pesar de tot.

En la plassa de Catalunya se representá durant tres tardes un saynet bastant divertit.

Los xicots agafaren pe'l seu compte á la Guardia civil, polissons y soldats.

Los xiularen y apedregaren algunas vegadas.

Y 'ls pobres pacients no tenían més remey que dirse *andana*.

Sense poder esquivarse las moscas.

.

Ab lo que no estich conforme es ab que la *huelga* se hagi de fer estensiva als periódichs.

Perque si no se publican aquestos ¿cóm tindrán eco las exclamacions de la classe obrera?

Y además aquesta disposició fou causa de que el *Diario de Barcelona*, distrahentse, firmés una carta de Madrid lo día 31 (¡!) de abril.

.

Los obrers demanan *vuyt horas de treball* pera tot hom del mon.

Vuyt més pera descansar.

Y las altres vuyt pera ilustrarse.—Total 24.

Lo compte no pot ser més rodò.

Aixís, en absolut, me sembla que no fá 'l pes aquesta distribució d' horas.

Perque en aquest mon tot es relatiu, puig no tots los trevalls son iguals.

.

Lo día 27 del passat mes quedá constituhit lo Centre Tradicionalista de Balaguer. A presencia d' uns doscents correligionaris, se llegí y publicá 'l Reglament, havent merescut abans l' aprobació del Excelentíssim senyor marqués de Cerralbo y del senyor gobernador civil de la provincia.

Lo President de la Junta directiva provisional, lo ben reputat fabricant é industrial don Joan Espar, pronunciá un discurs plé d' ideas molt oportunas, terminantlo vitorejant als lemas de nostra bandera, que foren contestats unánimement y que contesta també la Redacció de LO CRIT D' ESPANYA.

CREDS POLITICHS

—Volém la llibertat..., sent?
—Ay!

SASTRERIA CATÓLICA

Vestits á mida desde las classes regulars á las més superiors.

GÉNEROS DEL PAIS Y EXTRANGERS

Preus relativament baratos segons classe.

14, TAPINERÍA, 14—BARCELONA

Fábrica de cotillas de varias clases

DE

FILLAS DE DUAT

ENVIO Á PROVINCIAS

Plateria, 42, entrada Palau, 7, -2.º-2.^a

Sucursal: LA ARCHIDUQUESA

Carrer dels Archs, 4—BARCELONA

GENEROS DE PUNT

DE

GONZALO COMELLA

3. Carrer de la Boquería, 3.—BARCELONA

TANCAT LOS DIAS DE FESTA.

LLANA Y MANXIULAS

Llibre de molta gresca, prosa y vers, dedicat als llanuts; ab manxiulas pel clatell dels esquilats, y una Cansó de la Llana, en solfa, que cantada deixa ab un pam de nás als sabelluts. La portada del llibre es llampanta, ab molta llana, caps de bé estisoras, estrelles ab cúa... lliberal, etc., etc.

PREU: 4 RALS

LA TABOLA

150 riallas, 3 rals.—Un llibre premiat, que abans valia 2 rals, UN RALET.—De venda en aquesta administració.

ENQUADERNACIONES

en un dia luxosas y senzillas en lo taller de

PENELLA Y BOSCH

Molas, 29, prop la de Fontanella

BARCELONA.

ESTAMPERIA

de NTRA: SRA. DE LA MERCÉ

de MARIANO DE LA C. CODINA

Taller d'imatjes de fusta, de totes classes.

FÁBRICA DE MARCS

Oleografias, cromos, grabats, felicitacions, sorpresas, etc.

ENVÍO A LAS AMÉRICAS

TANCAT LOS DIAS DE FESTA.—AROS, 7, BOTIGA